

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента Кучая
Олександра Володимировича про дисертаційне дослідження ВАН ВЕЙ на
тему: «ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА У
ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ», що представлено на здобуття ступеня
доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта, галузь знань 01
Освіта, педагогіка

Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки

Художньо-педагогічна ментальність пронизує всі сфери професійного становлення й фахово-педагогічного розвитку майбутніх педагогів мистецького профілю, зокрема, учителів образотворчого мистецтва, вможливорює формування творчої особистості вчителя, як транслятора та медіатора ментальних цінностей у галузі естетики, культури, мистецтва, яка здатна на свідомому (рефлексійному) й позасвідомому (ірраціонально-енергійному) рівні екстраполювати, транслювати й імплементувати загальноцивілізаційні та етно-націокультурні духовні цінності зрослому поколінню.

У зв'язку із вищезазначеним, актуалізується проблематика підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва, які здатні до свідомого, рефлексійного засвоєння художніх цінностей та педагогічних перспектив образотворчого мистецтва в корпоративному середовищі педагогів-митців.

Дисертаційна робота виконана відповідно до наукової теми кафедри педагогіки «Проектування професійного становлення майбутніх фахівців в умовах університетської освіти» (№ 0120U002014), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Тему дисертації затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 3 від 31 жовтня 2019 року).

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації

Дисертанткою опрацьовано науковий фонд, в якому розкрито проблему формування художньо-педагогічної ментальності; науково обґрунтовано зміст феномена «художньо-педагогічна ментальність учителя образотворчого мистецтва» та його структурну організацію; розроблено критеріально-діагностичний апарат (критерії, показники, рівні) сформованості художньо-педагогічної ментальності майбутніх учителів образотворчого мистецтва; визначено й науково обґрунтовано педагогічні умови, що забезпечують формування художньо-педагогічної ментальності майбутніх учителів образотворчого мистецтва; розроблено структурно-функційну модель формування художньо-педагогічної ментальності майбутніх учителів образотворчого мистецтва; експериментально доведено ефективність визначених педагогічних умов, структурно-функційної моделі формування художньо-педагогічної ментальності майбутніх учителів образотворчого мистецтва та методики її реалізації в освітньому середовищі.

Нові факти, одержані здобувачем

У дисертаційному дослідженні *вперше* визначено та науково обґрунтовано педагогічні умови формування художньо-педагогічної ментальності майбутніх учителів образотворчого мистецтва (формування позитивно-ціннісного ставлення майбутніх учителів образотворчого мистецтва на світоглядному рівні до художньо-педагогічної ментальності та активної мотиваційної спрямованості на її формування; упровадження в процес професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва педагогічних ситуацій квазіпрофесійної діяльності,

що вимагають активізації механізмів художньо-педагогічної ментальності; актуалізація особистісно-професійного рефлексування як підґрунтя художньо-творчого саморозвитку майбутніх учителів образотворчого мистецтва); розроблено структурно-функційну модель формування художньо-педагогічної ментальності майбутніх учителів образотворчого мистецтва, що складається з трьох блоків (методологічно-цілеорієнтовальний, координаційно-змістовий, результативно-фіксувальний); описано структуру художньо-педагогічної ментальності майбутніх учителів образотворчого мистецтва (фахово-ідентифікаційний, художньо-метакогнітивний, екзистенційно-емоційний компоненти); критерії їхнього оцінювання (педагогічно-інтегровальний, естетично-синтезувальний, індивідуально-диференціювальний); конкретизовано показники сформованості художньо-педагогічної ментальності майбутніх учителів образотворчого мистецтва (за педагогічно-інтегровальним критерієм: педагогічна інтенційність, педагогічна креативність; за естетично-синтезувальним критерієм: художній світогляд, художньо-образне мислення; за індивідуально-диференціювальним критерієм: емоційність особистості, рефлексійність особистості); схарактеризовано рівні сформованості художньо-педагогічної ментальності майбутніх учителів образотворчого мистецтва (світоглядно-партисипативний, репродуктивно-базовий, інтуїтивно-нормативний); уточнено поняття «ментальність», «менталітет».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується застосуванням у ході її виконання методології, адекватної меті і завданням, специфіці об'єкта і предмета, застосуванням необхідного комплексу методів дослідження, а також практичним упровадженням дослідницьких результатів.

Сформована автором джерельна база характеризується різноманітністю та достатньою повнотою, що слугує безперечним доказом інформативності та валідності представленої роботи.

Науковий апарат, як засвідчує аналіз дисертації, визначено коректно, він відповідає вимогам до дисертацій і є достатнім для розв'язання окреслених у роботі завдань.

Зміст анотацій поданий українською та англійською мовами. Він відображає зміст дисертації, висвітлює суттєві аспекти роботи.

Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується також апробацією результатів дослідження.

Значення для науки і практики одержаних автором результатів полягає в розробленні методики реалізації структурно-функційної моделі формування художньо-педагогічної ментальності майбутніх учителів образотворчого мистецтва (професійно-позиціонувальний, функційно-реалізувальний, акмеологічно-детермінувальний етапи).

Розроблено систему лекційних занять, що вможливають формування системної обізнаності майбутніх педагогів-художників із феноменом художньо-педагогічної ментальності; комплекс практичних занять, що забезпечують формування первинного досвіду майбутніх учителів образотворчого мистецтва активізовувати механізми художньо-педагогічної ментальності в професійній художньо-педагогічній діяльності; цикл тренінгів професійного самовдосконалення майбутніх учителів образотворчого мистецтва, що сприяють становленню Я-концепції майбутніх педагогів-художників на основі сталої художньо-педагогічної ментальності; комплекс індивідуально-зорієнтованих завдань для здобувачів освіти рефлексійного характеру, що спонукають до увиразнення акмеологічного та

саморозвивального значення художньо-педагогічної ментальності майбутніх педагогів-художників.

Основні положення та результати дослідження впроваджено в освітній процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (довідка про впровадження № 3251/30 від 21.12.2023 р.), Криворізького державного педагогічного університету (довідка про впровадження № 08-527/3 від 14.12.2023 р.), Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка про впровадження №06/23-1 від 16.10.2023 р.).

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Дослідницькі результати можуть бути використані в системі вищої педагогічної освіти при вдосконаленні змісту загальнопедагогічної й фахової підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Дисертаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного з розділів, загальних висновків, списку використаних у роботі джерел (161 найменування, з них 6 – іноземними мовами). Загальний обсяг роботи складає 178 сторінок (основний текст дисертації – 153 сторінки).

Так, у *вступі* обґрунтовано актуальність та доцільність виконаного дослідження; вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено об'єкт, предмет, гіпотезу, мету, завдання і методи дослідження; висвітлено наукову новизну і практичне значення результатів дослідження; представлено апробацію та впровадження результатів дослідження; подано структуру й обсяг дисертаційної роботи.

У **першому** розділі науково обґрунтовано зміст феномена «художньо-педагогічна ментальність майбутніх учителів образотворчого мистецтва»: нелінійно-адитивний, полімодальнісний, фахово-детермінований й

особистісно-згенерований конструкт, що одночасно виступає процесом і результатом сформованості конгломерату пізнавально-інтелектуальних, емоційно-енергетичних і художньо-образотворчих умінь, педагогічно-професійних аттitudів та інтенцій, сформованих на підґрунті активної духовної практики з рефлексійного пізнання образотворчого мистецтва, художньо-творчої (мистецької) діяльності в детермінантах сталих національно-культурних традицій (історично-культурних, традиційно-фольклорних, декоративно-вжиткових, етнічно-світоглядних), світової художньо-естетичної та образотворчо-мистецької культури і художньо-педагогічної дидактики.

Розкрито структурну організацію феномена.

Фахово-ідентифікаційний компонент художньо-педагогічної ментальності учителів образотворчого мистецтва віддзеркалює модальність педагогічної сфери професійної діяльності педагога-художника: прагнення та здатність синергійно застосовувати психолого-педагогічні (дидактичні, методичні, виховні, розвивальні, фасилітаційно-підтримувальні, конструкційно-проектувальні), фахово-естетичні (образотворчі, культуротворчі, естетично-генерувальні), інтегративно-художні (дизайнерсько-проектні, декоративно-прикладні, просторово-предметно-вжиткові, інформаційно-комунікаційні) атрибути компетентності у професійній художньо-педагогічній діяльності.

Художньо-метакогнітивний компонент художньо-педагогічної ментальності учителів образотворчого мистецтва фіксує модальність художньої сфери особистості педагога-художника як митця: сформована художня картина світу; здатність досягнути інтеграційні та синестезійні характеристики (поліжанровість, мультифункційність, широка палітра різновидів техніко-технологічного виконання) образотворчого мистецтва; розвиненість художньо-творчого мислення; здатність до розкодування соціокультурного коду та національних ознак образотворчого мистецтва.

Екзистенційно-емоційний компонент художньо-педагогічної ментальності вчителя образотворчого мистецтва відображає модальність емоційно-рефлексійної (позараціонально-інтенціональної) сфери особистості педагога-художника. Забезпечує адекватне емоційне реагування учителя-митця на варіативні цінності мистецтва, що зумовлені атрибутивними ознаками саме художньої ментальності: художній світогляд та уявлення про естетичну картину світу, орієнтація на міжетнічні, культурні й національні цінності, соціокультурні стереотипи поведінки.

Спираючись на результати опрацювання наукового фонду, в якому розкрито проблему формування художньо-педагогічної ментальності науково обґрунтовано методологічні підходи (інтеграційний, культурологічний, системно-синергетичний).

Визначено й науково обґрунтовано педагогічні умови (формування позитивно-ціннісного ставлення майбутніх учителів образотворчого мистецтва на світоглядному рівні до художньо-педагогічної ментальності та активної мотиваційної спрямованості на її формування; упровадження в процес професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва педагогічних ситуацій квазіпрофесійної діяльності, що вимагають активізації механізмів художньо-педагогічної ментальності; актуалізація особистісно-професійного рефлексування як підґрунтя художньо-творчого саморозвитку майбутніх учителів образотворчого мистецтва) формування художньо-педагогічної ментальності майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

У другому розділі розроблено критеріально-діагностичний апарат (критерії, показники, рівні сформованості) сформованості художньо-педагогічної ментальності майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Конкретизовано показники сформованості художньо-педагогічної ментальності майбутніх учителів образотворчого мистецтва (за педагогічно-інтегрувальним критерієм: педагогічна інтенційність, педагогічна

креативність; за естетично-синтезувальним критерієм: художній світогляд, художньо-образне мислення; за індивідуально-диференціальним критерієм: емоційність особистості, рефлексійність особистості);

Схарактеризовано рівні сформованості художньо-педагогічної ментальності майбутніх учителів образотворчого мистецтва (світоглядно-партисипативний, репродуктивно-базовий, інтуїтивно-нормативний).

Спираючись на результати опрацювання наукового фонду, в якому розкрито проблему формування художньо-педагогічної ментальності науково обґрунтовано методологічні підходи (інтеграційний, культурологічний, системно-синергетичний) та педагогічні умови формування художньо-педагогічної ментальності майбутніх учителів образотворчого мистецтва (формування позитивно-ціннісного ставлення майбутніх учителів образотворчого мистецтва на світоглядному рівні до художньо-педагогічної ментальності та активної мотиваційної спрямованості на її формування; упровадження в процес професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва педагогічних ситуацій квазіпрофесійної діяльності, що вимагають активізації механізмів художньо-педагогічної ментальності; актуалізація особистісно-професійного рефлексування як підґрунтя художньо-творчого саморозвитку майбутніх учителів образотворчого мистецтва).

Розроблено структурно-функційну модель формування художньо-педагогічної ментальності майбутніх учителів образотворчого мистецтва, що складається з трьох блоків (методологічно-цілеорієнтовальний, координаційно-змістовий, результативно-фіксувальний).

Розроблено методику реалізації структурно-функційної моделі формування художньо-педагогічної ментальності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у професійній підготовці (за аксіологічно-позиціонувальним, праксеологічно-реалізувальним, акмеологічно-детермінувальним етапами).

Експериментально перевірено ефективність педагогічних умов, структурно-функційної моделі та методики її реалізації.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

В цілому, позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертанткою результатів, слід відмітити ряд дискусійних положень і зауважень до змісту роботи:

1. Потребує розширення позиція дисертації «практичне значення» (сторінка 23 рукопису), в межах якої варто було більш детально та конкретно розкрити контингент, для якого наукові здобутки та практично-методичні напрацювання дисертантки будуть корисними.
2. У науковій новизні роботи варто було б чітко прописати які саме параметри змісту підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва набули подальшого розвитку та вдосконалення.
3. Зважаючи на великий обсяг проаналізованих в першому розділі дисертації позицій провідних учених галузі в контексті феномена художньо-педагогічної ментальності, в першому підрозділі дисертації варто було б унаочнити теоретичний матеріал рисунками, що вдосконалило б сприймання результатів дослідження.
4. Цінність роботи значно б зросла, якби дисертантка проаналізувала зарубіжний досвід підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва у професійній підготовці.
5. Текст роботи не позбавлений поодиноких технічних, орфографічних та пунктуаційних неточностей та огріхів.

Однак, викладені зауваження та побажання, що мають рекомендаційний характер і можуть бути враховані в подальшій науковій роботі дисертанта, не зменшують теоретичного та практичного значення результатів дисертаційної роботи.

Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях

Основні положення дисертаційної роботи висвітлено в 6 публікаціях автора (6 одноосібних). Із них: 3 – у фахових наукових виданнях, 3 – апробаційного характеру.

Висновок. Результати аналізу дисертації, опублікованих праць дають підстави для висновку про те, що дослідження Ван Вей на тему: «Формування художньо-педагогічної ментальності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у професійній підготовці», є завершеним, слугує вагомим внеском у розвиток актуального напрямку вітчизняної педагогічної науки і практики. З огляду на актуальність теми, наукову новизну отриманих результатів та їхнє практичне значення зазначаємо, що дисертація «Формування художньо-педагогічної ментальності майбутніх учителів образотворчого мистецтва у професійній підготовці», відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор – Ван Вей – заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціальностями), галузь знань 01 Освіта, педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,

професор кафедри педагогіки

Національного університету біоресурсів

і природокористування України

О.В. Кучай

